VISIT…

LANZAROTE
Caliente.COM

замки і фортеці України

У багатій та різноманітній історико-архітектурній спадщині України пам'яткам оборонної архітектури — фортецям, замкам, оборонним храмам, міським укріпленням — належить визначне місце. Упродовж багатьох століть вони були головними у забудові міст і містечок. Замки першими відбивали ворожі напади й останніми підкорялися завойовникам. Без перебільшення можна сказати, що від рівня організації оборони залежала доля всіх поселень, життя чи смерть їхніх мешканців.

Стародавні пам'ятки, що збереглися донині, становлять органічну складову краєвидів Поділля, Галичини, Закарпаття, Волині, Причорномор'я, Криму, інших країв нашої держави.

The memorials of defense architecture — fortresses, castles, fortified churches and town fortifications — are part of Ukraine's rich historical and architectural heritage. For centuries fortifications were considered one of the most important constructions in urban areas. Castles were the first to withstand enemy's attacks and the last to surrender. It is not an exaggeration to say that the fate of any settlement, as well as the life and death of its inhabitants, depended largely on the defensive installations it had to offer.

Historical monuments that survived through the centuries have long ago merged with the landscapes of Podillya, Halychyna, Zakarpattya (Trans-Carpathian), Volhyn, Crimea and the northern shore of the Black Sea.

В богатом и разнообразном историко-архитектурном наследии Украины памятники оборонительной архитектуры — крепости, замки, оборонительные храмы, городские укрепления — занимают выдающееся место. В течение столетий они главенствовали в застройке больших и малых городов. Замки первыми отражали вражеские нападения и последними подчинялись завоевателям. Без преувеличения можно сказать, что от уровня организации обороны зависела судьба всех поселений, жизнь или смерть их жителей.

Старинные памятники ныне являются органичной составляющей пейзажей Подолья, Галиции, Закарпатья, Волыни, Причерноморья, Крыма и других уголков нашего государства.

CASTLES AND FORTRESSES OF UKRAINE * КРЕПОСТИ И ЗАМКИ УКРАИНЫ

В. ВЕЧЕРСЬКИЙ С. ТАРАСОВ

замки і фортеці України

«БАЛТІЯ ДРУК»

scan: The Stainless Steel Cat

Тисячолітня історія України сповнена війн, навал, збройних конфліктів. Це — закономірний наслідок розташування країни нашої на роздоріжжі Європи й Азії. Землі теперішньої України впродовж кількох тисячоліть були своєрідним мостом між Сходом і Заходом. По ньому йшло Велике переселення народів. Нашим степовим коридором переходили численні народи зі Сходу на Захід і навзорот. Річки, що перетинають Україну з півночі на південь, стали артеріями Великого торгового шляху. Саме на наших землях, які справіку були «зоною вільного підприємництва», завжди сходилися в двобої протилежні світи й культури. Тут вперше арійці зустрілися з семітами, античний світ — із кочівниками Сходу. Як контактна зона різних континентів і цивілізацій, Україна була приречена на безкінечну збройну боротьбу за свободу. І в цьому полягає фатальність її долі. Право на індивідуалізм і свободу в Україні слід було добре захищати, бо часто воно оплачувалося ціною життя.

Нестримне прагнення волі протягом багатьох століть кермувало українськими лицарями, котрі воювали зі степовиками, будували замки, захищали європейську цивілізацію...

Наші замки, особливо на Поділлі, — це унікальне історичне явище, яке отримало назву «Український щит Європи». Справа в тім, що протягом XV–XVII століть кримські татари й Туреччина наганяли жах на весь християнський світ, і на то не було ніякої ради. На той час вже пішли в небуття амбіційні плани хрестоносців про визволення від мусульман Гробу Господнього. 1453 року під ударами турків упав Константинополь. Розпочався зворотний рух. Турецькі султани під зеленим прапором пророка Магомета посунули на Європу. На передньому краї цієї боротьби виявились українські землі. Тому Поділля, що лежало на самій межі Дикого поля, уфортифіковували особливо активно. Тут у XV–XVI століттях збудовано безліч мурованих замків. Знаходячись на євразійському роздоріжжі, Україна зазнавала впливу численних сусідніх і далеких цивілізацій. Ці впливи, як і автохтонна творчість, відображені в оборонному зодчестві України. Те, що народ зберігався на своїх етнічних теренах, не захищених від чужинців жодними природними перешкодами, свідчить про його життєстійкість, одним із аспектів якої є високе мистецтво фортифікації.

У стародавні часи в Україні навіть церковне будівництво підпорядковувалося потребам оборони. За середньовіччя церкви призначалися не лише для захисту від сил світового зла, а й для порятунку довколишньої людності від ворожих нападів.

Наш народ володів оригінальними способами оборони, до яких належать, зокрема, славнозвісні козацькі табори з возів, а також потужні дерево-земляні укріплення, традиції будування яких започатковано ще в добі Київської Русі. Окрім автохтонного оборонного будівництва, знаємо в Україні чимало фортифікацій, споруджених греками, римлянами, візантійцями, генуезцями, турками, німцями, поляками, литовцями...

Мандрівник із Сирії Павло Алеппський, який відвідав Україну в середині XVII століття, писав у своїх мемуарах: «Начинена земля фортецями, як гранат зерням».

Стародавні пам'ятки, що збереглися донині, становлять органічну складову краєвидів Поділля, Галичини, Закарпаття, Волині, Причорномор'я, Криму, інших країв нашої держави. У багатій та різноманітній історико-архітектурній спадщині України пам'яткам оборонної архітектури — фортецям, замкам, оборонним храмам, міським укріпленням — належить визначне місце. Упродовж багатьох століть вони були головними у забудові міст і містечок. Замки першими відбивали ворожі напади й останніми підкорялися завойовникам. Без перебільшення можна сказати, що від рівня організації оборони залежала доля всіх поселень, життя чи смерть їхніх мешканців.

Чернівецька область, місто Хотин. Фрагмент фортечних мурів з вежею (XII–XVI ст.)

1

Khotyn, Chernivtsy region. Part of fortified walls and a tower (12th-16th centuries)

Хмельниччина, місто Кам'янець-Подільський. Стара фортеця (XI–XVIII ст.)

2

Kamianets-Podilsky, Khmelnytsky region. An old fortress (11th–18th centuries)

Оборонне зодчество було найпрогресивнішим з погляду функціональності архітектури, єдності форми й конструкції, поєднання традицій і новаторства. Саме воно першим реагувало на всі новації у військовому мистецтві. Водночас з чинниками утилітарності й доцільності значну роль відігравали й естетичні норми, завдяки чому пам'ятки оборонного будівництва були і є повноцінними творами високого мистецтва архітектури.

Українські замки як добре захищені резиденції знаті поступово перетворилися на справжні скарбниці творів мистецтва та історичних раритетів — старовинних портретів, картин, батальних полотен, зброї та обладунків, шпалер, гобеленів, порцеляни, скульптури, меблів, дорогоцінного посуду, художнього металу... Найбагатша колекція мистецьких старожитностей була зосереджена в Підгорецькому замку, який сучасники називали «Галицьким Версалем». От тільки тут була одна суттєва відмінність від справжнього Версаля: перед галицьким будь-якої миті могли з'явитися татарська орда чи турецька армія...

Переставши бути потрібними з кінця XVIII століття, фортеці й замки — колишні захисники країни й людності — самі виявилися беззахисними перед руйнівними силами природи та людської зажерливості й байдужості. У XX столітті руйнацію прискорювали спроби використовувати напівзруйновані укріплення для господарських потреб, хронічна нестача коштів на реставраційні заходи. Більшість старовинних замків та фортець і досі стоять пусткою, бо не мають справжніх господарів.

Це — наша культурна спадщина, охорона і вивчення якої має стати загальнонаціональною справою.

Скільки ж замків і фортець збереглося в Україні дотепер? Загальнопоширена думка, що кількість їх обмежується лише відомими фортецями в Кам'янці-Подільському, Білгороді-Дністровському, Судаку, Луцьку, Хотині, Меджибожі, Острозі, Мукачеві, Ужгороді. А тим часом насправді більш-менш збереглося понад 300 оборонних об'єктів, локалізованих в усіх без винятку краях нашої держави — на Волині, Поділлі, Слобожанщині, Сіверщині, Галичині, Наддніпрянщині, Буковині, Закарпатті, від великих міст до нікому не відомих сіл.

Тож коли наші земляки їдуть за тридев'ять земель, щоб побачити знамениті замки Західної Європи чи Святої Землі, хочеться їх спитати: чи мандрували ви Україною? Чи були на Тернопільщині, Хмельниччині, Прикарпатті та Закарпатті? Чи бачили ви неповторної краси місця над Збручем — «Подільську Швейцарію» та її замки, що височіють над лісистими пагорбами? Приміром, у Кудринцях, Скалі-Подільській, Язлівці, Бучачі, Теребовлі, Кременці?

Деякі з наших міст — Київ, Львів, Кам'янець-Подільський, Хотин, Білгород-Дністровський — мали надзвичайно розвинену й складну систему укріплень, що формувалася понад півтисячоліття. Вони й сьогодні можуть бути неповторними музеями просто неба, присвяченими історії фортифікації.

Змальовуючи галерею образів «осені Середньовіччя», автори підкреслюють, що кожен із представлених тут замків — це не тільки безцінний історичний раритет, незамінний документ своєї епохи; це — прекрасний витвір мистецтва архітектури, що не старіє і з часом набуває нової краси. Тому хай продовженням нашої віртуальної мандрівки сторінками фотоальбому стануть ваші реальні мандрівки фортецями й замками України.

Загальний вигляд міста Кам'янець-Подільський. Гравюра XIX ст.

3

A panoramic view of Kamianets-Podilsky. Engraving, 19th century

Севастополь.
Руїни генуезької фортеці
Чембало (XIV ст.)

4

Sevastopol. Ruins
of the Chembalo
Genoese fortress
(14th century)

Ukraine's long and turbulent history is marked by numerous wars, assaults and armed conflicts, which is reflective of a country located at the crossroads of Europe and Asia. For several centuries the land, today known as Ukraine, was a 'bridge' between the East and West. During the Great Migration numerous peoples wandered across these flat lands to and from the West. The rivers, which cross Ukraine from the North to South, served as the main arteries of the Great Trade Route. It was on this land, which since long ago had been known as a «free trade area», that antagonistic worlds and cultures clashed in fierce fights. It was here that the Aryans first met the Semites, and the ancient Greeks encountered the nomadic tribes of the East. Being a frontier border of different continents and civilizations, Ukraine was destined to wage a stubborn struggle for its freedom. Thus, its geographical location settled Ukraine's fate. The nation's right for independence had to be protected, and more often than not at the expense of human life.

For centuries, driven by the necessity to strive for their liberty and protect the European civilization, Ukrainian knights clashed with nomadic tribes. The continuous struggles with enemies necessitated the building of a ring of strongholds.

Ukrainian castles, and especially those in the Podillya region, are a unique historical phenomenon, known as Europe's Ukrainian Shield. During the 15–17th centuries most of the Christian countries suffered terribly from incursions by Crimean Tartars and Turks. By the 15th century Crusaders' bold ambitions to liberate the Holy Land from Muslims were frustrated. Following fierce Turks' assaults, Constantinople fell in 1453. After the fall of Byzantine Empire, Turkish sultans sent their armies under the green flag of Mohamed into the heart of Europe. Ukraine became the first obstacle on the course of their headlong pursuit. A fringe region on the boarder of the Dykee Polee (Wild Field), Podillya had to fortify its land carefully with a ring of castles built in the 15–17th centuries. Ukraine, located on the crossroads of Europe and Asia, has undergone considerable influence by numerous neighboring as well as distant civilizations, which is evidenced by the fortifications. It was the tenacity to survive in those turbulent years that drove the nation, which populated mostly flat areas, to master the art of fort-construction.

In the Middle Ages, even the houses of worship were designed such that, if need be, they could be converted to fortifications. In those days, churches were viewed not only as sanctuaries from evil spirits, but also as forts, sheltering the locals from enemies' assaults.

Ukrainians developed unique defensive installations, such as the famous Cossacks' camps made of carts, as well as timber and ground ramparts, established during the times of Kievan Russ (10th–13th century). Apart from locally built fortifications, numerous castles all around Ukraine were erected by Greeks, Romans, Byzantines, Genoeses, Turks, Germans, Poles and Lithuanians.

The traveler from Syria Paul of Aleppo, who visited Ukraine in the mid-17th century, wrote in his memories: «This land is stuffed with fortresses as is a pomegranate with seeds».

Historical monuments that survived through the centuries have long ago merged with the landscapes of Podillya, Halychyna, Zakarpattya (Trans-Carpathian), Volhyn, Crimea and the northern shore of the Black Sea. The memorials of defense architecture — fortresses, castles, fortified churches and town fortifications — are part of Ukraine's rich historical and architectural heritage. For centuries fortifications were

Республіка Крим,
місто Бахчисарай.
Ворота фортеці
Чуфут-кале (XI–XVIII ст.)

5

Bakhchisaray, Crimea.
The gate
to the Chufut-Kale fortress
(11th–18th centuries)

Хмельниччина, селище Меджибіж. Замок Сенявських (XIV–XVI ст.)

6

Medzhybizh, Khmelnytsky region. The castle of the Seniavskys (14th–16th centuries)

considered one of the most important constructions in urban areas. Castles were the first to withstand enemy's attacks and the last to surrender. It is not an exaggeration to say that the fate of any settlement, as well as the life and death of its inhabitants, depended largely on the defensive installations it had to offer.

The efficiency of strongholds and the integrity of their forms and design made fort-construction a well-developed art. This architectural advance reflected all the innovations in military art. While improving efficient characteristics of strongholds, architects never neglected the importance of the forts' design. The architects added elegance to rugged forms of defensive constructions and produced majestic masterpieces of engineering.

The well-protected residencies of Ukrainian gentry concealed within their walls affluent collections of art and antiquities, including portraits, battle-paintings, weaponry, paper-walls, gobelin tapestry, porcelain, sculptures, crockery and art castings. The largest collection of valuable art-works was garnered in the Pidhirtsy Castle, which was rightfully called by contemporaries the Versailles of Halychyna. The only thing that differed the Halychyna replica of the French Royal Palace was that it was exposed to frequent attacks of Tartars' and Turkish armies.

Once the mighty protectors of the country's well-being, by the end of the 18th century castles and fortresses lost their importance as defensive constructions and were left to the mercy of natural disasters and people's negligence. In the 20th century dilapidated forts were put into new use and turned into utility premises. That together with the failure to restore the constructions, because of the inefficient financing, accelerated the destruction of the strongholds. Most of the ancient castles and fortresses are still abandoned.

Castles and fortresses are part of our cultural heritage, thus their protection should be made a national priority.

How many castles and fortresses are there left in Ukraine? Many are convinced that the number of strongholds is limited to the well-known fortresses in Kamianets-Podilsky, Bilhorod-Dniestrovsky, Sudak, Lutsk, Khotyn, Medzhybozh, Ostroh, Mukachevo and Uzhorod. However, their number reaches over 300 defense structures scattered all over Ukraine. There are forts in the Volhyn, Podillya, Slobozhany, Halychyna, Naddniprianschyna, Bukovyna and Trans-Carpathian regions.

Have you ever traveled to the Ternopil, Khmelnytsky, Carpathian or Trans-Carpathian regions? Have you ever marveled at the mesmerizing beauty of the Zbrutch River (the region also known as «Switzerland in Podillya») with steep riverbanks and castles crowning forested hills? Have you ever been to Kudryntsy, Skala-Podilska, Yazlivets, Buchacha, Terebliv or Kremenets? Then a trip to these places is a must.

Some of the cities in Ukraine, such as Kyiv, Lviv, Kamianets-Podilsky, Khotyn and Bilhorod-Dnistrovsky boasted advanced defensive constructions. It took more then five hundred years to develop some of these forts. Today, they are unrivalled open-air museums, which can reveal to the curious the mysteries of the history of fortification art.

The authors of the album tried to transmit to readers the idea that castles are not only valuable historical remainders and 'historical documents in stone', but also imposing masterpieces of architectural art. The authors also hope that the pictures presented in the book will inspire the reader to embark on a fascinating tour around Ukraine's castles and fortresses.

Республіка Крим, Бахчисарайський район. Вежа Киз-куле (V–VI ст.) поблизу городища Ескі-кермен

7

Bakhchisaray, Crimea. The Kiz-Kule tower (5th–6th centuries) by the ancient settlement site of Eski-Kermen

Луцьк. В'їзна вежа Верхнього замку (XIV–XVII ст.)

Lutsk. An entrance tower of the Verhny (Upper) Castle (14th–17th centuries)

Многовековая история Украины преисполнена войн, нашествий, вооруженных конфликтов. Это – закономерное следствие расположения нашей страны на перепутье Европы и Азии. Земли современной Украины в течение нескольких тысячелетий были своеобразным мостом между Востоком и Западом. По нему шло Великое переселение народов. По нашему степному коридору проходили многочисленные народы с Востока на Запад и обратно. Реки, пересекающие Украину с севера на юг, стали артериями Великого торгового пути. Именно на наших землях, которые испокон веков были «зоной свободного предпринимательства», всегда сходились в поединке противоположные миры и культуры. Здесь впервые арийцы встретились с семитами, античный мир — с кочевниками Востока. Как контактная зона разных континентов и цивилизаций, Украина была обречена на бесконечную вооруженную борьбу за независимость. И в этом заключается фатальность ее судьбы. Право на индивидуальность и свободу в Украине следовало хорошо защищать, так как часто оно оплачивалось ценою жизни.

Это неудержимое стремление к свободе на протяжении многих столетий управляло всеми нашими рыцарями, воевавшими со степняками, строившими замки, защищавшими европейскую цивилизацию...

Наши замки, особенно на Подолье, — это уникальное историческое явление, которое получило название «Украинский щит Европы». Дело в том, что в течение XV–XVII веков крымские татары и Турция нагоняли ужас на весь христианский мир, и никто ничего не мог с этим поделать. К тому времени уже канули в Лету амбициозные планы крестоносцев об освобождении от мусульман Гроба Господня. В 1453 году под ударами турок пал Константинополь. Началась обратная реакция. Турецкие султаны под зеленым флагом пророка Мухаммеда двинулись на Европу. Первой преградой в этой борьбе оказались украинские земли. Поэтому Подолье, лежавшее на самой границе Дикого поля, укрепляли особенно активно. Здесь в XV–XVI веках построено множество каменных замков. Находясь на евразийском перепутье, Украина испытывала влияние и многочисленных соседних, и далеких цивилизаций. Эти влияния, как и автохтонное творчество, отображены в оборонном зодчестве Украины. То, что народ выживал на своих этнических территориях, не защищенных от чужеземцев никакими естественными преградами, свидетельствует о его стойкости, одним из аспектов которой является высокое искусство фортификации.

В давние времена в Украине даже церковное строительство подчинялось потребностям обороны. В средневековье церкви предназначались не только для защиты от сил мирового зла, но и для спасения людей от вражеских нападений.

Наш народ владел оригинальными способами обороны, к которым, в частности, относятся знаменитые казацкие лагеря из телег, а также мощные деревянно-земляные укрепления, традиции строительства которых восходят еще к эпохе Киевской Руси. Кроме автохтонного оборонного строительства, в Украине известно немало фортификаций, созданных греками, римлянами, византийцами, генуэзцами, турками, немцами, поляками, литовцами...

Путешественник из Сирии Павел Алеппский, посетивший Украину в середине XVII века, писал в своих мемуарах: «Начинена земля крепостями, как гранат зернами».

Старинные памятники ныне являются органичной составляющей пейзажей Подолья, Галиции, Закарпатья, Волыни, Причерноморья, Крыма и других уголков нашего государства. В богатом и разнообразном историко-архитектурном наследии Украины памятники оборонительной архитектуры — крепости, замки, оборонительные храмы, городские укрепления — занимают выдающееся место. В течение столетий они главенствовали в застройке больших и малых городов. Замки первыми отражали вражеские нападения и последними подчинялись завоевателям. Без преувеличения можно сказать, что от уровня организации обороны зависела судьба всех поселений, жизнь или смерть их жителей.

Оборонительное зодчество было самым прогрессивным с точки зрения функциональности архитектуры, единства формы и конструкции, объединения традиций и новаторства. Именно оно первым реагировало на все новшества в военном искусстве. Наряду с факторами утилитарности и целесообразности значительную роль играли также эстетические нормы, благодаря чему памятники оборонительного строительства стали полноценными произведениями высокого искусства архитектуры.

В українських степах

Ukrainian steppe

Украинские замки, как хорошо защищенные резиденции знати, постепенно превратились в настоящие сокровищницы произведений искусства и исторических раритетов — старинных портретов, картин, батальных полотен, оружия и амуниции, обоев, гобеленов, фарфора, скульптур, мебели, драгоценной посуды, художественного металла... Богатейшая коллекция художественных древностей была сосредоточена в Подгорецком замке, который современники называли «Галицким Версалем». Было тут лишь одно существенное отличие от настоящего Версаля: перед галичским в любой момент могли появиться татарская орда или турецкая армия...

Утратив свое значение, крепости и замки — бывшие защитники страны — с конца XVIII века сами оказались беззащитными перед лицом природной стихии, человеческой алчности и равнодушия. В XX веке разрушение ускоряли попытки использовать пришедшие в упадок укрепления для хозяйственных нужд, хроническая нехватка средств на реставрационные работы. Большинство старинных замков и крепостей до сих пор пребывают в запустении, так как у них нет настоящих хозяев.

Являясь культурным наследием, они должны быть сохранены и защищены, а их изучение должно стать общенациональным делом.

Сколько же замков и крепостей сохранилось в Украине до наших дней? Принято считать, что количество их ограничивается лишь известными крепостями в Каменце-Подольском, Белгороде-Днестровском, Судаке, Луцке, Хотине, Меджибоже, Остроге, Мукачеве, Ужгороде. Однако на самом деле более или менее сохранилось свыше 300 оборонительных объектов, локализованных во всех без исключения уголках нашего государства — на Волыни, Подолье, Слобожанщине, Сиверщине, в Галиции, Приднепровье, Буковине, Закарпатье — от крупных городов до никому не известных сел.

Итак, когда наши соотечественники едут за тридевять земель, чтобы увидеть знаменитые замки Западной Европы или Святой Земли, хочется спросить их: странствовали ли вы по Украине? Бывали ли на Тернопольщине, Хмельниччине, в Прикарпатье и Закарпатье? Видели ли вы неповторимой красоты места над Збручем — «Подольскую Швейцарию» и ее замки, возвышающиеся над лесистыми холмами? Например, в Кудринцах, Скале-Подольской, Язловце, Бучаче, Теребовле, Кременце?

Некоторые из наших городов, например Киев, Львов, Каменец-Подольский, Хотин, Белгород-Днестровский, имели чрезвычайно развитую и сложную систему укреплений, которая формировалась свыше пятисот лет. Они и сегодня могут быть неповторимыми музеями под открытым небом, посвященными истории фортификации.

Создавая галерею образов «осени Средневековья», авторы подчеркивают, что каждый из представленных здесь замков — не только бесценный исторический раритет, незаменимый документ своей эпохи; это прекрасное произведение искусства архитектуры, не стареющее и со временем приобретающее новую красоту. Поэтому пусть продолжением нашего виртуального путешествия по страницам фотоальбома станут ваши реальные путешествия по крепостям и замкам Украины.

Київ. Ансамбль
Києво-Печерської лаври
(XI–XVIII ст.)

10

Kyiv. Kievo-Pecherskaya
Lavra (Caves Monastery)
(11th–18th centuries)

Київ. Оборонні мури
печерської твердині
(XVIII ст.)

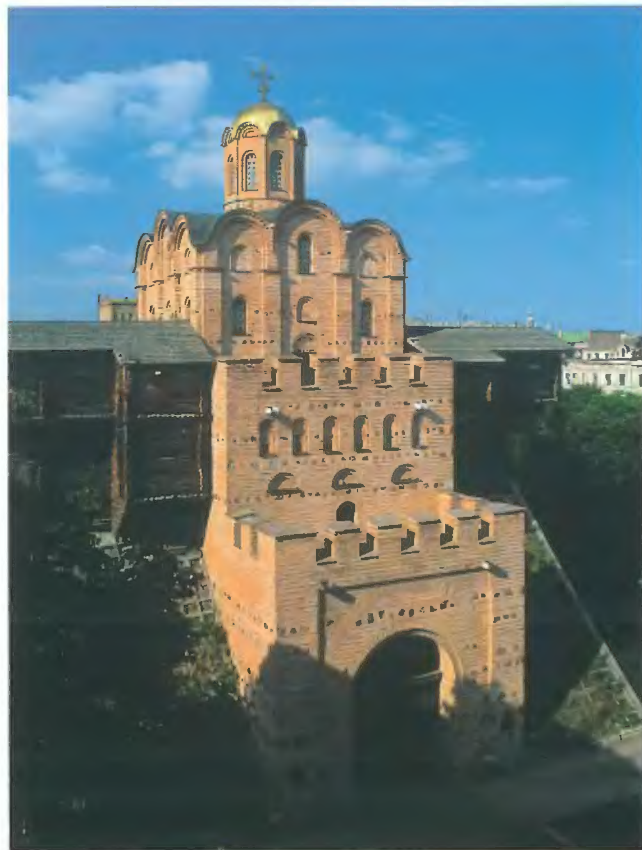
11

Kyiv. The fortified walls
of Kievo-Pecherskaya Lavra
(Caves Monastery)
(18th century)

Київ. Золоті ворота
(реконструкція, 1983 р.)

12

Kyiv. The Golden Gate
(reconstructed in 1983)

Київ. Госпітальні
укріплення Печерської
фортеці (XVIII ст.)

13

Kyiv. 'Hospital'
fortifications
of the Pechersk fort
(18th century)

Закарпаття, мукачівський замок «Паланок»

14

The Palanok Castle. Mukacheve, Trans-Carpathian region (14th–18th centuries)

Закарпаття, місто Мукачеве. Подвір'я замку «Паланок» (XIV–XVIII ст.)

15

Mukacheve, Trans-Carpathian region. The courtyard of the Palanok Castle (14th–18th centuries)

Закарпаття. Ужгородський замок (XVII ст.)

16

A castle in Uzhorod, Trans-Carpathian region (17th century)

Закарпаття, місто Хуст . Залишки замкових мурів (XI–XVII ст.)

17

Khust, Trans-Carpathian region. The ruins of castle walls (11th–17th centuries)

Львів. Оборонна стіна з Глинянською брамою біля Бернардинського монастиря (XVII ст.)

18

Lviv. A fortified wall with the Hlynianska gate by the Bernardine monastery (17th century)

Львів. Міський арсенал (XVI ст.)

19

Lviv. City Arsenal (16th century)

Львівщина,
село Старе Село.
Рештки замку
(XVI-XVIII ст.)

20

Stareh Selo village,
Lviv region.
Ruins of a castle
(16th–18th centuries)

Львівщина, село Крехів.
Базиліанський
монастир-фортеця (XVII–
XVIII ст.)

21

Krekhiv village,
Lviv region.
Monastery and fortress
of the Basylian order
(17th–16th centuries)

Львівщина,
селище Олесько.
Олеський замок (XIV ст.)

22

Olesko village,
Lviv region.
The Olesko Castle
(14th century)

Львівщина, село Свірж.
Замок-фортеця (XV ст.)

23

Svirzh village, Lviv region.
A castle and a fortress
(15th century)

Львівщина, село Підгірці. Замок Конєцпольських (XVII ст.)

24

Pidhirtsy village, Lviv region. The castle of Koniecpolski (17th century)

Львівщина, село Підгірці. Пейзаж зі старим замком

25

Pidhirtsy village, Lviv region. Landscape with an old castle

Тернопільщина,
місто Кременець.
Панорама міста із замком
(XIV–XVII ст.)
на задньому плані

26

Kremenets, Ternopil region.
A view over
the city with a castle
(14th–17th centuries)
in the background

Тернопільщина,
село Кудринці.
Замок (XVI–XVIII ст.)

27

Kudryntsy village,
Ternopil region. A castle
(16th–18th centuries)

Тернопільщина, околиці села Нирків. Руїни замку Червоногруд (XVII ст.)

28

Nyrkiv village, Ternopil region. The ruins of the Chervonohrud Castle (17th century)

Тернопільщина, село Сидорів. Кутові башти замку (XVII ст.)

29

Sydoriv village, Ternopil region. Castle's corner towers (17th century)

Тернопіль. Вид на замок (XVI–XIX ст.) від озера

30

Ternopil. A view over the castle (16th–19th centuries) from the lake

Тернопільщина, село Язлівець. Фрагмент замкової башти (XV–XVIII ст.)

31

Yazlivets village, Ternopil region. Parts of the tower of the Yazlovets Castle (15th–18th centuries)

Луцьк.
Замок Любарта (XIV ст.)

32

Lutsk. Liubart's Castle
(14th century)

Луцьк. Подвір'я Верхнього замку
(XIV–XVII ст.)

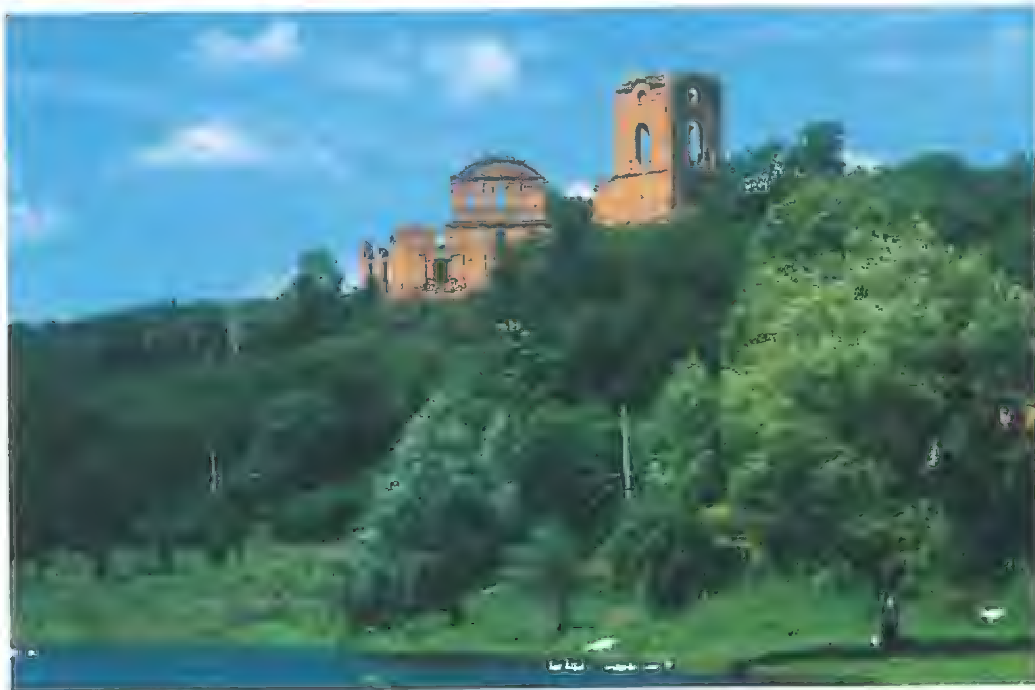
33

Lutsk.
The courtyard in the Verhny (Upper) Castle
(14th–17th centuries)

Рівенська область,
місто Корець.
Погляд на руїни замку
(XV–XVIII ст.)
від річки Корчик

34

Korets, Rivne region.
A view over
the castle's ruins
(15th–18th centuries)
from the Korchyk River

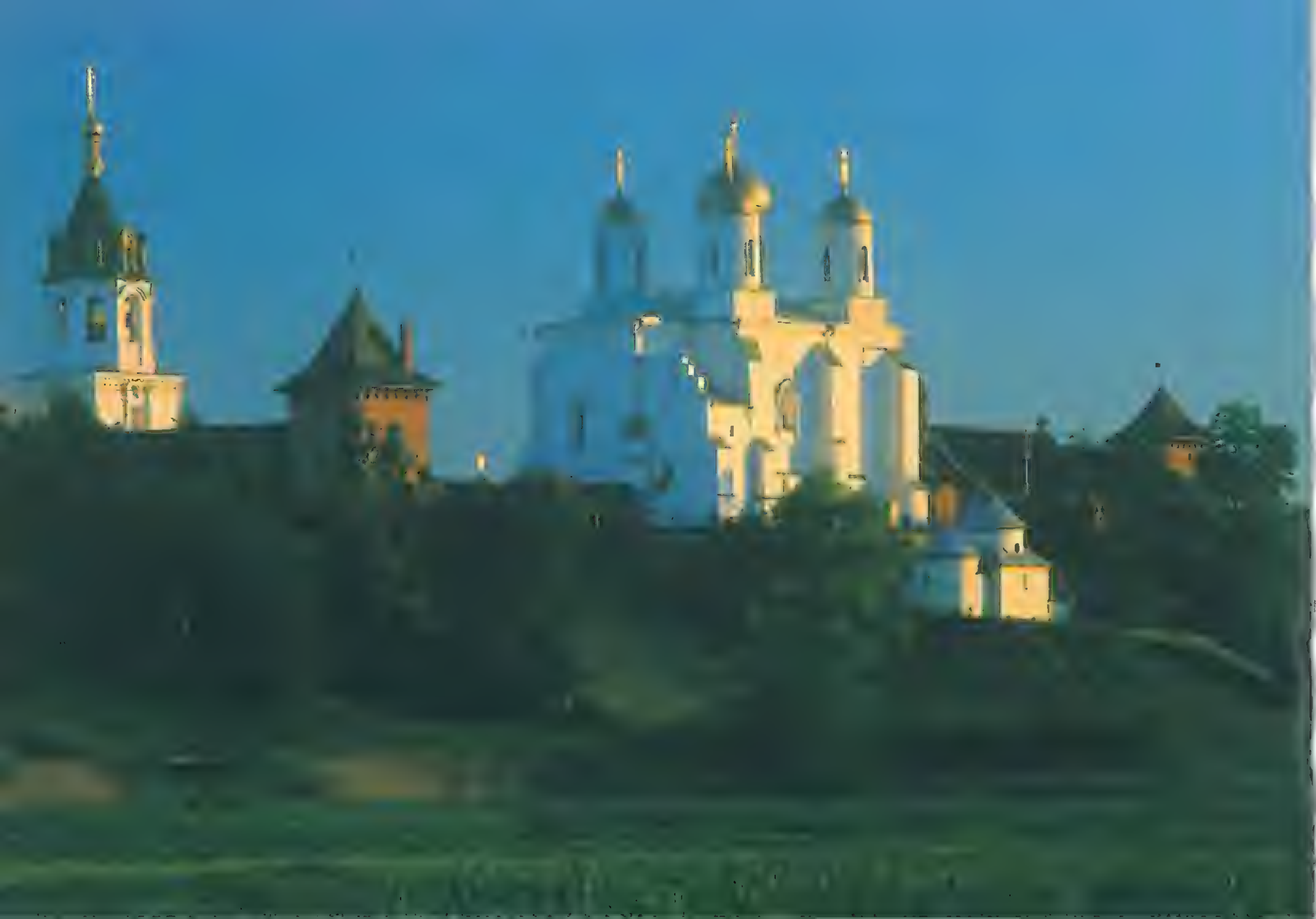

Волинь, місто Володимир-Волинський. Земляні вали княжого замку в ансамблі з собором, єпископським будинком і баштою

35

Volodymyr-Volynsky, Volhyn region. Mounds around the Prince's Castle, Cathedral, Bishop's Residence and a tower

Волинь, село Зимне.
Святогірський Успенський
монастир-фортеця
(XV ст.)

36

Zymne village, Volhyn region.
Sviatohirsky monastery
of the Dormition
of the Holy Virgin
(15th century)

Волинь, село Зимне.
Вечірні сутінки
над монастирем

37

Zymne village,
Volhyn region.
The monastery in the dusk

Рівенська область,
місто Дубно.
Замок князів Острозьких-
Любомирських
(XV–XVIII ст.)

38

Dubno, Rivne region.
The castle
of Ostrozky-Liubomyrsky
(15th–18th centuries)

Рівенська область, село
Губків. Руїни замку
(XV ст.) над річкою Случ

39

Hubkiv village, Rivne
region. Ruins of a castle
(15th century) over the
Slooch River

Рівенська область, село Межиріч. Троїцький монастир-фортеця (XVI–XVII ст.)

40

Mezhyrich village, Rivne region. The fortified monastery of the Holy Trinity (16th–17th centuries)

Рівенська область, село Межиріч. Оборонні башти собору

41

Mezhyrich village, Rivne region. Defense towers of the cathedral

Рівенська область,
місто Острог.
Замок князів Острозьких.
Оборонна башта
(XIII–XVII ст.)

42

Ostrih, Rivne region.
The castle
of Prince Ostrozky.
The Defense Tower
(13th–17th centuries)

Рівенська область,
місто Острог.
Декоративний елемент
на замковій вежі

43

Ostrih, Rivne region.
A decorative motif
on the castle's tower

Житомирщина, місто Бердичів. Оборонні мури монастиря-фортеці кармелітів босих (XVI–XVIII ст.)

44

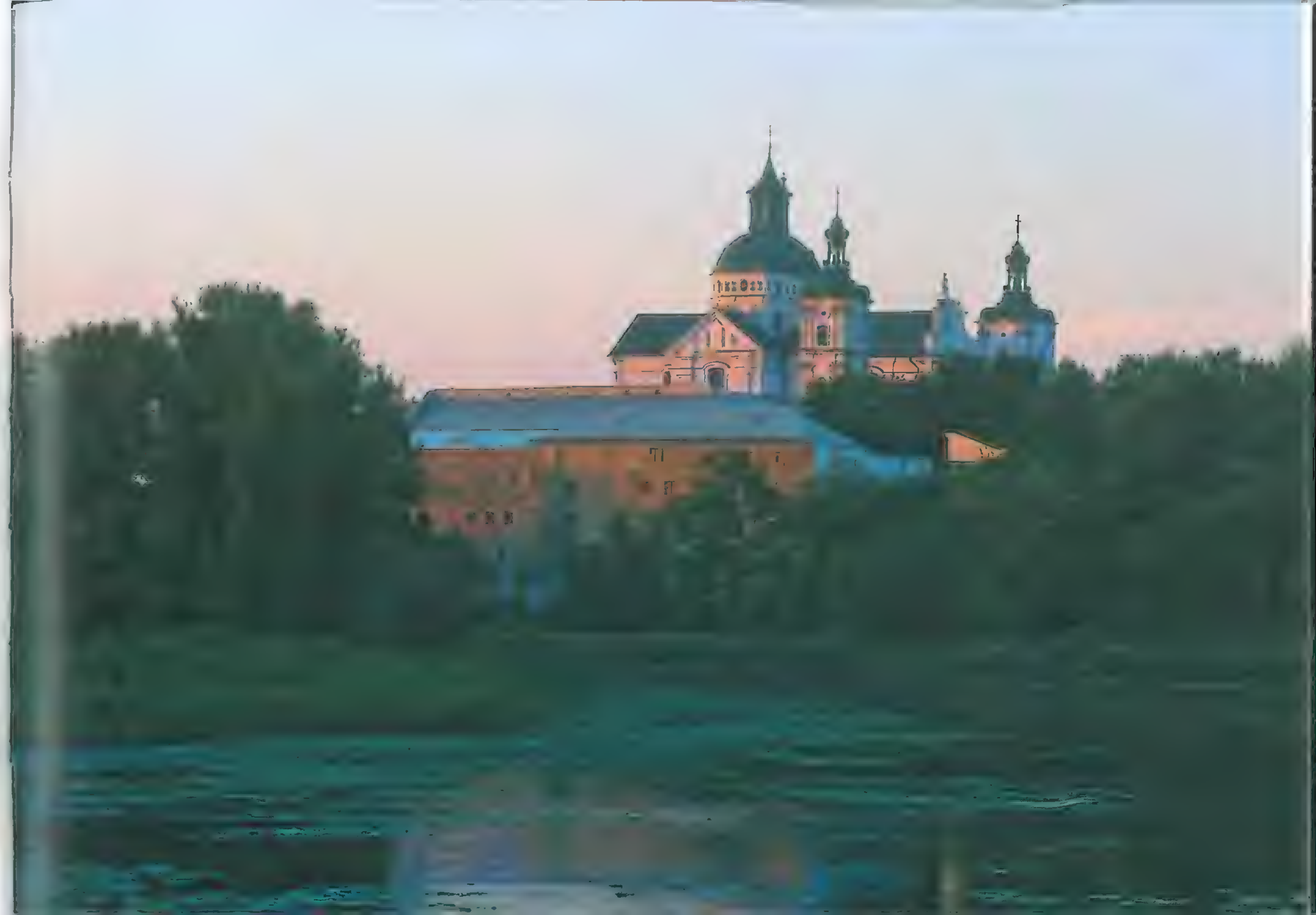
Berdychiv, Zytomyr region. Fortified walls of the monastery of the Barefoot Carmelite Order (16th–18th centuries)

Житомирщина, місто Бердичів. Погляд на монастир кармелітів босих від річки Гнилоп'ять

45

Berdychiv, Zytomyr region. A view of the monastery of the Barefoot Carmelite Order from the Hnylopiat River.

Хмельниччина,
селище Меджибіж.
Погляд на замок з боку
річки Південний Буг

46

Medzhybizh village,
Khmelnytsky region.
A view over the castle
from the Pivdenny
Buh river

Хмельниччина,
селище Меджибіж.
Башти замку
(XIV–XVI ст.)

47

Medzhybizh village,
Khmelnytsky region.
Castle's towers
(14th-16th centuries)

Хмельниччина,
село Чорнокозинці.
Руїни замку
(XIV–XVII ст.)

48

Chornokozyntsy village,
Khmelnytsky region.
Ruins of a castle
(14th–17th centuries)

Хмельниччина,
село Жванець.
Північна башта замку
(XV–XVII ст.)

49

Zhvanets village,
Khmelnytsky region.
The northern tower
of the castle
(15th–17th centuries)

Хмельниччина, місто
Кам'янець-Подільський.
Погляд на Стару фортецю
(XI–XVIII ст.)

50

Kamianets-Podilsky,
Khmelnytsky region.
A view over
the Old Fortress
(11th 18th centuries)

Хмельниччина, місто
Кам'янець-Подільський.
Хрестовоздвиженська
церква на фоні Папської
башти (XV ст.)

51

Kamianets Podilsky,
Khmelnytsky region.
A view over the Church of
the Exaltation of the Holy
Cross with the Papal tower
(15th century)
in the background

Хмельниччина,
місто Старокостянтинів.
Замок князя
К.Острозького
(XVI–XVII ст.)

52

Starokostiantyniv,
Khmelnytsky region.
The castle
of Prince Ostrozky
(15th–17th centuries)

Хмельниччина,
село Сутківці. Покровська
церква-фортеця (XIV ст.)

53

Sutkivtsy village,
Khmelnytsky region.
The fortified church
of the Protecting Veil
of the Holy Virgin
(14th century)

Чернівецька область, місто Хотин. Фортеця (XII–XVII ст.) над річкою Дністер

54

Khotyn, Chernivtsy region. A fortress (12th–17th centuries) over the Dniestr River

Чернівецька область, місто Хотин. Оборонні укріплення, мури і брама

55

Khotyn, Chernivtsy region. Fortifications, walls and a gate

Республіка Крим,
місто Судак. Консульський
замок (XV ст.)

56

Sudak, Crimea.
Consul's castle
(15th century)

Республіка Крим,
місто Судак. Панорама
генуезької фортеці
(XIV–XV ст.)

57

Sudak, Crimea.
A panoramic view
over the Genoese fortress
(14th–15th centuries)

Севастополь, Балаклавська бухта. Руїни фортеці Чембало (XIV–XV ст.)

58

The Balaklava harbor, Sevastopol. Ruins of the Chembalo fortress (14th–15th centuries)

Севастополь, передмістя Інкерман. Залишки фортеці Каламіта (XV ст.)

59

The Inkerman suburban district of Sevastopol. Ruins of the Kalamita fortress (15th century)

ИЛЛЮСТРАЦИИ

1. Черновицкая область, город Хотин. Фрагмент крепостных стен с башней (XII–XVI вв.)
2. Хмельницкая область, город Каменец-Подольский. Старая крепость (XI–XVIII вв.)
3. Общий вид города Каменец-Подольский. Гравюра XIX в.
4. Севастополь. Руины генуэзской крепости Чембало (XIV в.)
5. Республика Крым, город Бахчисарай. Ворота крепости Чуфут-кале (XI–XVIII вв.)
6. Хмельницкая область, поселок Меджибож. Замок Сенявских (XIV–XVI вв.)
7. Республика Крым, Бахчисарайский район. Башня Кыз-куле (V-VI вв.) близ городища Эски-кермен
8. Луцк. Въездная башня Верхнего замка (XIV–XVII вв.)
9. В украинских степях
10. Киев. Ансамбль Киево-Печерской лавры (XI–XVIII вв.)
11. Киев. Оборонительные стены печерской твердыни (XVIII в.)
12. Киев. Золотые ворота (реконструкция, 1983 г.)
13. Киев. Госпитальные укрепления Печерской крепости (XVIII в.)
14. Закарпатская область, мукачевский замок «Паланок».
15. Закарпатская область, город Мукачево. Двор замка «Паланок» (XIV–XVIII вв.)
16. Закарпатская область. Ужгородский замок (XVII в.)
17. Закарпатская область, город Хуст. Остатки замковых стен (XI–XVII вв.)
18. Львов. Оборонительная стена с Глинянскими воротами возле Бернардинского монастыря (XVII в.)
19. Львов. Городской арсенал (XVI в.)
20. Львовская область, село Старое Село. Остатки замка (XVI–XVIII вв.)
21. Львовская область, село Крехов. Василианский монастырь-крепость (XVII–XVIII вв.)
22. Львовская область, поселок Олеско. Олеский замок (XIV в.)
23. Львовская область, село Свирж. Замок-крепость (XV в.)
24. Львовская область, село Подгорцы. Замок Конецпольских (XVII в.)
25. Львовская область, село Подгорцы. Пейзаж со старым замком
26. Тернопольская область, город Кременец. Панорама города с замком (XIV–XVII вв.) на заднем плане
27. Тернопольская область, село Кудринцы. Замок (XVI-XVIII вв.)
28. Тернопольская область, окраины села Нырков. Руины замка Червоногруд (XVII в.)
29. Тернопольская область, село Сидоров. Угловые башни замка (XVII в.)
30. Тернополь. Вид на замок (XVI–XIX вв.) от озера
31. Тернопольская область, село Язловец. Фрагмент крепостной башни (XV–XVIII вв.)
32. Луцк. Замок Любарта (XIV в.)
33. Луцк. Двор Верхнего замка (XIV–XVII вв.)
34. Ровенская область, город Корец. Вид на замок (XV–XVIII вв.) от реки Корчик
35. Волынская область, город Владимир-Волынский. Земляные валы княжеского замка в ансамбле с собором, епископским домом и башней
36. Волынская область, село Зимнее. Святогорский Успенский монастырь-крепость (XV в.)
37. Волынская область, село Зимнее. Вечерние сумерки над монастырем
38. Ровенская область, город Дубно. Замок князей Острожских-Любомирских (XV–XVIII вв.)
39. Ровенская область, село Губков. Руины замка (XV в.) над рекой Случ
40. Ровенская область, село Межиреч. Троицкий монастырь-крепость (XVI–XVII вв.)
41. Ровенская область, село Межиреч. Оборонительные башни собора
42. Ровенская область, город Острог. Замок князей Острожских.
43. Ровенская область, город Острог. Декоративный элемент на замковой башне Оборонительная башня (XIII–XVII вв.)
44. Житомирская область, город Бердичев. Оборонительные стены монастыря-крепости кармелитов босых (XVI–XVIII вв.)
45. Житомирская область, город Бердичев. Вид на монастырь кармелитов босых от реки Гнилопять
46. Хмельницкая область, поселок Меджибож. Вид на замок со стороны реки Южный Буг
47. Хмельницкая область, поселок Меджибож. Башни замка (XIV–XVI вв.)
48. Хмельницкая область, село Чернокозинцы. Руины замка (XIV–XVII вв.)
49. Хмельницкая область, село Жванец. Северная башня замка (XV–XVII вв.)
50. Хмельницкая область, город Каменец-Подольский. Вид на Старую крепость (XI–XVIII вв.)
51. Хмельницкая область, город Каменец-Подольский. Крестовоздвиженская церковь на фоне Папской башни (XV в.)
52. Хмельницкая область, город Староконстантинов. Замок князя К.Острожского (XVI–XVII вв.)
53. Хмельницкая область, село Сутковцы. Покровская церковь-крепость (XIV в.)
54. Черновицкая область, город Хотин. Крепость (XII–XVII вв.) над рекой Днестр
55. Черновицкая область, город Хотин. Оборонительные укрепления, стены и ворота
56. Республика Крым, город Судак. Консульский замок (XV в.)
57. Республика Крым, город Судак. Панорама генуэзской крепости (XIV–XV вв.)
58. Севастополь, Балаклавская бухта. Руины крепости Чембало (XIV–XV вв.)
59. Севастополь, предместье Инкерман. Остатки крепости Каламита (XV в.)